

ความเป็นมาของปัญหา

การพัฒนาประเทศ จำเป็นต้องໃຫ້ปัจจัยหลายอย่างประกอบกัน ทั้งทรัพยากรทางด้านวัตถุดิบ และทรัพยากรทางด้านมนุษย์ แม้ประเทศจะอุดมไปด้วยทรัพยากรต่าง ๆ เป็นประเทศที่ร่ำรวยเพียงใดก็ตาม หากประชากรมีจำนวนมากและขาดคุณภาพของความเป็นประชาชนของประเทศ อันหมายถึงการมีความกินอยู่ที่ดี มีการศึกษาและสามารถนำทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดภายในประเทศของตนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้แล้ว การพัฒนาประเทศก็จะเป็นไม่ไค้ยาก เพราะถ้าประเทศใดที่มีปัญหาประชากรมาก ก็ยากที่ประเทศนั้นจะทำการพัฒนาให้ประชากรส่วนใหญ่ของตนเป็นประชากรที่มีคุณภาพ และผลของการมีประชากรส่วนใหญ่ที่ไร้คุณภาพ ก็คือ การทำให้เกิดภาวะประชากรที่ไม่พึงประสงค์ หรือทำให้เกิดปัญหาประชากรนั่นเอง และเหตุการณ์เหล่านี้จะเป็นวัฏจักรหมุนเวียนไปไม่มีที่สิ้นสุด ดังนั้นขนาดหรือจำนวนของประชากรภายในประเทศจึง เป็นสิ่งสำคัญที่ควรพิจารณา

ปัจจัยที่ทำให้ขนาดของประชากรเปลี่ยนแปลง ไปได้¹

1. การเกิด
2. การตาย
3. การย้ายถิ่น

¹ชัยวัฒน์ ปัญจพงษ์ ประภาเพ็ญ สุวรรณ และทรงจำ เทียนสัง, "การเปลี่ยนแปลงประชากร," ประชากรศึกษา (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2521), หน้า 38.

การเกิดเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับทางานสตรีระ สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ในปัจจุบันประเทศต่าง ๆ พบว่าปัญหาอัตราการเพิ่มของประชากรอย่างรวดเร็ว นั้น ส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากอัตราการเกิดสูง

การตายเป็นกระบวนการที่เหมือนกับการเกิด เกี่ยวข้องกับขนาดของประชากรคือ เมื่ออัตราการตายลดลงอย่างมาก เนื่องจากความก้าวหน้าทางงานการแพทย์และงานสาธารณสุข ทำให้อัตราเพิ่มของประชากรสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว เพราะอัตราการเกิดยังสูงเท่าเดิมในขณะที่อัตราการตายลดลง

การย้ายถิ่น เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทางานสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมซึ่งเกิดขึ้นเนื่องจากความไม่สมดุลระหว่างแรงงาน และงานที่มีให้ทำและระหว่างอุปบริโภคกับผลผลิต การย้ายถิ่นส่วนใหญ่มักจะเป็นการย้ายถิ่นจากเขตชนบทสู่เขตเมือง ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลเสียทั้งทางานเศรษฐกิจ และสังคมหลายประการ เช่น การว่างงาน อัตราค่าจ้างงานต่ำและปัญหาที่อยู่อาศัยเป็นต้น¹

การเพิ่มประชากรโลก

ในอีกกิจการเพิ่มของประชากรโลกเป็นไปอย่างรวดเร็ว แมว่าอัตราการเกิดของประชากรจะสูงก็ตาม แต่ในขณะที่เดียวกันอัตราการตายของประชากรก็สูงด้วย ทำให้อัตราการเพิ่มตามธรรมชาติ ซึ่งได้จากอัตราเกิด - อัตราการตายต่ำไปเลย ก่อนาโลกมีการเปลี่ยนแปลงในสิ่งแวดล้อมทางานเศรษฐกิจสังคมและการแพทย์ มีผลให้อัตราเพิ่มของประชากรค่อย ๆ สูงขึ้น โดยเฉพาะในศตวรรษหลัง ๆ การเพิ่มของประชากรโลกตามธรรมชาติเป็นไปอย่างรวดเร็ว แบบทวีคูณตัวเองขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากมนุษย์สามารถควบคุมอัตราการตายของประชากรลงได้ จากปรากฏ

¹นิพนธ์ แพทย์, "ปัจจัยต่าง ๆ มีส่วนช่วยลดอัตราการตาย," ประชากรศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2519), หน้า 167.

การณ์ โลกมีนักประชากรศาสตร์ทำการศึกษาพบว่าตั้งแต่มนุษย์เริ่มมีกำเนิดขึ้นจนถึงศตวรรษที่ 20 ประชากรโลกได้เพิ่มขึ้นทวีคูณตัวเอง 2 ครั้ง คือในราวกลางศตวรรษที่ 17 และกลางศตวรรษที่ 20 ปัจจุบันปรากฏการณ์เกี่ยวกับการเพิ่มขึ้นของประชากรโลกก่อให้เกิดปัญหาที่ไม่น่าไว้วางใจแก่ประเทศต่าง ๆ ในส่วนที่เกี่ยวกับอาหาร และเครื่องยังชีพของประชากร ซึ่งมีอัตราการเพิ่มสูงกว่าการเพิ่มขึ้นของประชากร อันอาจเป็นต้นเหตุของความวุ่นวายทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ซึ่งอาจมีผลกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของประเทศได้ ถ้าเงื่อนไขเช่นนี้เคยมีมาแล้ว ตั้งแต่ ค.ศ. 1800 เป็นต้นมา เริ่มนโยบายทดลอง ทอมัส มัลทัส ได้พยายามเผยแพร่ข้อเสนอดังกล่าว "ประชากรของโลกจะเพิ่มลำหนากการผลิตอาหาร โลกจะตกอยู่ในสภาพที่น้ำล้นปากและจะพากันขาดแคลนอาหาร และเครื่องยังชีพอื่น ๆ ถ้าหากว่าไม่รู้จักจำกัดจำนวนพลเมือง" จะเห็นได้ว่าคำเตือนดังกล่าวเป็นจริงมากขึ้นทุกขณะ เพราะโลกปัจจุบันไม่ประสบเฉพาะปัญหาขาดแคลนอาหารเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงทรัพยากรธรรมชาติทุกอย่างรวมทั้งแหล่งพลังงาน อากาศ น้ำ ซึ่งตกอยู่ในภาวะอันตรายทั้งสิ้น เช่น อากาศเป็นพิษ น้ำสกปรก การจลาจลแอ้วัก เป็นต้น

แนวโน้มการเพิ่มของประชากรโลกตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ส่วนใหญ่ศึกษาได้จากข้อมูลการทำสำมะโนประชากร แล้วประมาณจำนวนประชากรย้อนหลัง P. Hauser² นักประชากรศาสตร์ที่มีชื่อเสียงของสหรัฐอเมริกาทำการศึกษาดังลักษณะการเพิ่มของประชากรโลกตั้งแต่อดีตจนถึงปี 1902 ว่าตั้งแต่สิ้นสุดยุคหินใหม่ของยุโรป ก็เมื่อประมาณ 8,000 - 7,000 ปี ก่อนคริสต์ศักราช โลกมีประชากรประมาณ 10 ล้านคน และตั้งแต่ยุคหินใหม่จนถึงต้นคริสต์ศตวรรษโลกมีประชากรเพิ่มขึ้นรวมประมาณ 200 - 300 ล้านคน จากต้นศตวรรษจนถึงศตวรรษที่ 17 โลกมี

¹David V. Glass, "Malthus and the Limitation of Population Growth." Introduction of Malthus. (New York: John Wiley and sons, Inc., 1953), p. 35-37.

²P. H. Hauser, "Is Population Control Possible?," Advances in Planned Parenthood 2(August 1976): 213-215.

ประชากรประมาณ 500 ล้านคนและในปี 1902 โลกมีประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วถึง 3,000 ล้านคน ทั้งนี้เนื่องจากอัตราการเพิ่มของประชากรโลกสูงขึ้นอย่างมากโดยเฉพาะใน 3 ศตวรรษสุดท้าย ปัจจุบันโลกมีประชากรประมาณกว่า 4,000 ล้านคนโดยมีอัตราเพิ่มของประชากรประมาณร้อยละ 2.1 ต่อปี ซึ่งถ้าปล่อยให้อัตราการเพิ่มคงอยู่ในระดับนี้แล้ว ในอีกประมาณ 6 ศตวรรษข้างหน้าพื้นผิวโลกทุกแห่งจะเต็มไปด้วยมนุษย์ แมแต่บริเวณภูเขา ทะเลทรายและบริเวณที่ไร้ประโยชน์ เนื่องจากมนุษย์สามารถลดอัตราการตายลงอย่างรวดเร็ว แต่อัตราการเกิดยังคงอยู่ในระดับสูง จนกระทั่งศตวรรษที่ 20 ประเทศต่าง ๆ ในยุโรปและชาวยุโรปในพื้นที่อื่นก็สามารถลดอัตราเกิดของประชากรลงได้ ทำให้การเพิ่มของประชากรลดลง ปัจจุบันชาวยุโรปมีอัตราการเพิ่มของประชากรประมาณ 0.5 - 1.5% ต่อปีเท่านั้น¹ ซึ่งถือว่าเป็นอัตราที่ต่ำจนในบางประเทศคิดว่าในอนาคตอาจทำให้จำนวนประชากรลดลงซึ่งมีผลเสียต่อระบบเศรษฐกิจสังคมของประเทศได้

การเพิ่มของประชากรในประเทศไทย

การเพิ่มของประชากรไทยมีลักษณะเช่นเดียวกับประเทศแถบเอเชีย และลาตินอเมริกา คือ มีลักษณะการเพิ่มอย่างช้า ๆ ในตอนต้น เนื่องจากวิทยาการและเทคโนโลยีในก้นาง ๆ ยังไม่เจริญ ดังนั้นอัตราการเกิดและอัตราการตายจึงมีสัดส่วนเท่า ๆ กัน หลังจากนั้นก็ค่อย ๆ เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศไทยมีอัตราการเพิ่มของประชากรที่สูงมาก เนื่องจากรับวิทยาการสมัยใหม่ทางด้านการแพทย์และสาธารณสุขมาจากโลกตะวันตก ทำให้อัตราการตายลดลงอย่างรวดเร็ว

ข้อมูลเกี่ยวกับประชากรในประเทศไทย ตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยจนถึงสมัยต้นของกรุงรัตนโกสินทร์มีอยู่น้อยมาก จากหลักฐานสมัยก่อนแสดงว่าประเทศไทยได้เริ่มพยายามจกนับจำนวนประชากรขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2448 โดยรวบรวมข้อมูลเฉพาะ 12 จังหวัดเท่านั้น คือ

¹Ibid.

กรุงเก่า จันทบุรี ชุมพร นครชัยศรี นครราชสีมา นครสวรรค์ นครศรีธรรมราช ปราจีนบุรี พิษณุโลก เพชรบูรณ์ ภูเก็ต และราชบุรี ในครั้งนั้นได้จำนวนประชากรเพียง 3,802,032 คนเท่านั้น¹

หลักฐานเกี่ยวกับประชากรที่แน่นอนเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในปี 2453 โดยได้มีการจัดทำสำมะโนประชากรขึ้นเพื่อการสำรวจและนับประชากรทั่วทั้งประเทศ ต่อมาภายหลังจากได้มีการทำสำมะโนประชากรเรื่อยมา จากข้อมูลสำมะโนประชากรในแต่ละครั้ง จะเห็นได้ว่าจำนวนประชากรค่อย ๆ เพิ่มขึ้น อย่างช้า ๆ และเพิ่มทีละอย่างมาในตอนหลัง จากสำมะโนประชากรครั้งแรกในปี พ.ศ. 2453 ประเทศไทยมีประชากรเพียงประมาณ 8 ล้านคน² ซึ่งนักประชากรศาสตร์ได้คำนวณย้อนหลังพบว่าต้องใช้เวลาถึงประมาณ 700 ปี จากสมัยสุโขทัยมาจนถึงปี พ.ศ. 2453 และจากสำมะโนประชากรในปี พ.ศ. 2513 ไทยมีประชากรประมาณ 43.4 ล้านคน³ ในปี พ.ศ. 2522 ได้มีการสำรวจสำมะโนประชากรครั้งสุดท้ายพบว่าประเทศไทยมีประชากรถึงประมาณ 45 ล้านคน อัตราการเพิ่มของประชากรประมาณ 3.1% ต่อปี⁴ ซึ่งถือว่าเป็นอัตราที่สูง เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

ผลอันเนื่องมาจากการมีประชากรมากเกินไป

จากข้อเท็จจริงที่ว่ายิ่งประชากรเพิ่มมากขึ้นเท่าใด ความหนาแน่นของประชากรก็ยิ่งเพิ่มขึ้นอยู่อย่างจำกัดก็เพิ่มมากขึ้นเท่านั้น จำนวนทรัพยากรและอาณาบริเวณที่อยู่อาศัยมีไม่เพียงพอ ความต้องการของประชาชน มีผลกระทบต่อความประพฤติกีและสุขภาพอนามัยของมนุษย์

¹ชิน ชัยประภา, "แนวโน้มของประชากรในประเทศไทย," รายงานการสัมมนาทางวิชาการเรื่องประชากรของประเทศไทย, 2516.

²จดหมายข่าวประชากร, กุมภาพันธ์ 2513, หน้า 1.

³สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2513, หน้า 1.

⁴เรื่องเดียวกัน.

คังเซินในประเทศอินโดเนเซียชาวเมืองคงกระจายออกมาถึงถิ่นฐานใหม่ แม้นิวยอร์กเวสต์เชาไฟ
 ซึ่งยังถูกรุ่นอยู่ และในประเทศบังกลาเทศ ความหนาแน่นของประชากรบังกับไต้หวันเป็นจำนวนมาก
 เสียอันตรายจากกระแสน้ำและพายุไต้ฝุ่น ซึ่งมักเกิดขึ้นอย่างกะทันหัน เพราะประชาชนต้อง
 ขยายไปอยู่บนพื้นแผ่นดินบริเวณชายฝั่งของ เกาะและที่ราบ ซึ่งอยู่ต่ำกว่าระดับน้ำทะเล ซึ่งแต่ก่อน
 บริเวณเหล่านี้ไม่มีผู้ใดอาศัยอยู่ ความรุนแรงของกระแสน้ำและไต้ฝุ่นได้เกยกรำชีวิตผู้นบนริเวณ
 ชายฝั่ง เป็นจำนวนกว่า 168,๐๐๐ คน การเกิดวาทภัยแบบนี้มาจากกล่าวไว้ว่าเป็นผลจากความหนา
 แน่นของพลโลกมากกว่าที่จะเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ¹

คนส่วนใหญ่มีชีวิตอยู่ในสถานที่แออัดโดยไม่ตระหนักถึงผลทางสังคมที่จะเกิดตามมา เช่น
 ในช่วงระยะเวลา 10 กว่าปี ระหว่าง พ.ศ. 2491 - 2503 อัตราเฉลี่ยของจำนวนชาวگانา
 ต่อที่พิทักษ์ 1 หลังเพิ่มขึ้นเป็น 21 คน นอกจากนั้นตามเมืองต่าง ๆ ของกานามิ่งมีประชากร
 ราว 5,000 ถึง 50,๐00 คน ในบ้าน 1 หลังจะมีสมาชิกอยู่ถึง 20 คนหรือมากกว่านั้น และอัตรา
 ส่วนนี้เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 35.6 ในเมืองสำคัญ ๆ ในประเทศทางภาคตะวันออกกลาง ซึ่ง เมื่อพันปีก่อน
 มีมนุษย์อาศัยอยู่น้อยมากแต่ในปัจจุบันกลับมีกันอยู่อย่างหนาแน่นก่อให้เกิดปัญหาขาดแคลนหลายด้าน
 เช่น การศึกษา การสุขภาพและด้านสิ่งแวดล้อมความสะอาดต่าง ๆ ประเทศที่มีปัญหาเช่นนี้
 มากคือ ประเทศจอร์แดนและอิเรียม ซึ่งมีอัตราการเพิ่มของประชากรร้อยละประมาณ 3.5 และ
 3.3 ต่อปี ความล้าสมัย นอกจากนั้นประเทศทั้งสองมักประสบความวุ่นวายทางการเมือง เสมอ จึง เป็น
 แหล่งที่ถ่ายทอดการเกิดความไม่สงบและความไม่พอใจอันสืบเนื่องมาจากความขาดแคลนดังกล่าว

มีผู้รับผิดชอบและเกี่ยวข้องกับปัญหาประชากรหลายด้านด้วยกัน เช่น นักสภาวะแวดล้อม
 นักมนุษยวิทยา นักชีววิทยา นักการเมือง ไก่กล่าวอยู่เสมอถึงภัยพิบัติอันอาจเกิดจากการมีชีวิตรอยู่
 อย่างแออัด และพยายามชี้ให้เห็นว่า การที่คนจำต้องอยู่รวมกันเป็นจำนวนมากในสภาพที่แออัดเกิน
 ไปย่อมทำให้เกิดความตึงเครียดทางประสาท เกิดความกังวลเป็นปัญหาทางกรบศรัว และปัญหา

¹ สุชาคา นิลจันทร์, "ผลกระทบของการเพิ่มประชากร," วารสารอนามัยกรบศรัว 6
 (เมษายน 2517): 5 - 15.

ทางสังคม เช่น เกิดการหย่าร้าง มีความก้าวร้าวและเกิดคดีอาชญากรรม แต่อย่างไรก็ตามมีการวิจัยน้อยมากที่ศึกษาถึงผลกระทบที่เกิดจากการอยู่กันอย่างแออัดของมนุษย์ ผลการวิจัยที่ศึกษาผลเสียที่เกิดขึ้นกับสัตว์ ได้แสดงให้เห็นว่าความแออัดอาจจะได้รับผลกระทบจากอัตราความหนาแน่นของประชากรที่เพิ่มสูงขึ้น เช่นเดียวกับสัตว์

การทดลองที่สถาบันสุขภาพแห่งสหรัฐอเมริกาโดยใช้หนูเป็นตัวแทนทดลอง พบว่าแม่สภาพการณตัวไปจะปกติ เช่น อาหารอุดมสมบูรณ์ อุณหภูมิพอเหมาะ ไม่มีเชื้อโรค แต่สภาพเป็นอยู่ที่แออัดอย่างมากจะเป็นอุปสรรคในการสร้างรังที่พิถี พิถีพิถัน เกิดความเสียหายด้านความประพฤติของสังคม ทำให้เกิดการต่อสู้แย่งแย่งทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด หนูตัวผู้ส่วนใหญ่ไม่สามารถสร้างรังหรือต่อสู้ป้องกันที่อยู่อาศัยของมันได้ ส่วนหนูตัวเมียจะดูแลลูกของมันไม่ทั่วถึง ทำให้ลูกหนูตอมตายเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีผลเสียในด้านอื่น ๆ เช่น การกระทบกระทั่งกัน การเบียดเบียนของพฤติกรรมทางเพศ

ผลการทดลองดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการมีชีวิตอยู่ภายใต้ความกดดันที่เกิดจากการอยู่กันอย่างหนาแน่นและการแย่งแย่งกันล้วนมีผลร้ายต่อการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำงานของอวัยวะภายในต่าง ๆ จะเสื่อมโทรม เนื่องจากถูกบีบคั้นจากสิ่งแวดล้อมภายนอก ซึ่งอาจทำให้เกิดโรคหัวใจ ความดันโลหิตที่สูงขึ้นและมีความผิดปกติทางจิตเวช เช่น โรคแพ้อาหารและโรคผิวหนังบางอย่าง ฯลฯ นอกจากนี้ผู้ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ และจิตใจจะเป็นปัญหาของสังคม เช่น เกิดการเป็นพิษสุราเรื้อรัง และนักก่อคดีอาชญากรรมต่าง ๆ อาการบีบคั้นเช่นนี้ไม่เพียงแต่เห็นได้ชัดในสัตว์ทดลองที่ทนทุกข์ทรมานทางสภาพร่างกายและจิตใจที่ไม่สมประกอบเท่านั้น แต่ยังเห็นได้จากโครงสร้างของสังคมด้วย นักสังคมวิทยา นักจิตวิทยา เห็นพ้องกันว่ารูปแบบความประพฤติของสังคมในเมืองที่มีประชากรหนาแน่นเสื่อมถอยลง เพราะสาเหตุจากความคับแคบ อากาศที่สกปรกที่เพิ่มขึ้น ความหวาดระแวงความไม่เป็นมิตร ความสับสนวุ่นวายและเสียงดังที่รบกวน

นายพิลิปส์ ซิมบารโด¹ นักจิตวิทยาที่มีชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด เชื่อว่านอก จากสภาพพื้นดินที่เกิดจากความแออัด ชาวมหานครนิวยอร์กยังมีความประเพณีที่ค่อนข้างป่าเถื่อนเป็น เพราะความรู้สึกที่ว่าตนเป็นบุคคลนิรนาม คือไม่มีใครรู้จักใคร อัตราการเกิดอาชญากรรมในเมือง ใหญ่จึงมักมีมากกว่าเมืองเล็ก หรือในเขตชานเมืองและลักษณะอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในเมืองใหญ่ นั้นมักอยู่ในขั้นร้ายแรง

จากสิ่งที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่าผลกระทบอันเนื่องมาจากความหนาแน่นของประชากร นั้นมีมากมาย และเนื่องจากจิตใจกับร่างกายของมนุษย์มีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก เมื่อสภาวะ ภายจิตและร่างกายของมนุษย์อยู่ในสภาวะอันตรายอันเกิดจากความแออัดดังกล่าว ดังนั้นจะเป็นการ ผลาผลอย่างมากที่จะเริ่มจำกัดอัตราความแออัดของประชากรตั้งแต่นั้น

การเพิ่มประชากรกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า การเพิ่มประชากรอย่างรวดเร็วเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเร่งรัด พัฒนาประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศกึ่งพัฒนา ซึ่งมีอัตราการเพิ่มของประชากรสูงมากเป็น ที่ยอมรับกันว่าในการพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำความเข้าใจกันไปถึงการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและ สังคม ดังนั้น ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515 - 2519) และแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 - 2524) รัฐบาลไทยจึงได้ให้ความสำคัญในด้านการ พัฒนาทางสังคม ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าทางด้านเศรษฐกิจ

¹ Symbado P. Pillips, Social Research: Strategy and Tactics,

การพัฒนาผ่านเศรษฐกิจ

โนเทสไตน์ (Notestein)¹ มีความเห็นว่าประเทศด้อยพัฒนาจะประสบผลสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจได้ก็ด้วยการลดอัตราการเกิดลงอย่างรวดเร็วและต้องมีนโยบายประชากรที่ส่งเสริมกระบวนการของการพัฒนาเศรษฐกิจรวมตลอดถึงการช่วยให้ความกระจายของรายได้เป็นไปอย่างยุติธรรม ในเรื่องของการแก้ไขความยากจนนั้นโนเทสไตน์เชื่อว่าสามารถบำบัดได้ด้วยการขยายผลผลิตเท่านั้น จริงอยู่เป้าหมายขั้นสูงสุดของนโยบายประชากรระดับโลกก็คือ การทำให้เกิดความสมดุลระหว่างอัตราเกิดที่ต่ำ และอัตราการตายที่ต่ำให้แพร่กระจายไปทั่วทุกมุมโลก

โคล (Coale)² กล่าวว่า อัตราการเกิดเท่านั้นที่เป็นปัญหาของประเทศด้อยพัฒนาขณะนี้และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างแท้จริง จึงได้แนะนำให้ใช้มาตรการในการชะลอการเกิดด้วยวิธีการวางแผนครอบครัว เพราะเชื่อว่าการวางแผนครอบครัวจะเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในกระบวนการพัฒนา

การที่จำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น จนระบบทางเศรษฐกิจตามไม่ทันย่อมเกิดปัญหาต่าง ๆ ในด้านเศรษฐศาสตร์ เช่น ทำให้จำนวนประชากรมากเกินความต้องการ อันเนื่องมาจากผลของระดับภาวะเจริญพันธุ์สูง ดังนั้น อัตราผู้เข้าสู่วัยแรงงานก็ย่อมสูงขึ้นอย่างรวดเร็วก่อให้เกิดภาวะและปัญหาการว่างงาน การทำงานไม่เต็มที่หรือสภาพการทำงานแฝง ซึ่งรัฐบาลจะต้องเร่งสร้างงานประเภทใหม่พร้อมทั้งปรับปรุงงานบางประเภทตลอดจนเพิ่มโรงงานประเภทต่าง ๆ ฯลฯ สิ่ง

¹Notestein W. Frank, "Economic Development Would be simplified by a Drastic Reduction of Fertility in the Less Developed Countries," PARIS, UNESCO, Courier, May, 1974. p. 195.

²Coale J. Ansley, "Population and Economic Development," The Population Dilemma, 2d ed. (The American Assembly Columbia University, 1969) p. 3.

เหล่านี้จะเป็นอุปสรรคในเรื่องการออมและการลงทุนซึ่งจะช่วยขยายการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจออกไป

สำหรับประเทศไทยมีผู้บริษัมากกว่าในปี พ.ศ. 2513 มีประชากรเข้าสู่วัยแรงงาน 17 ล้านคน และหากว่าในปี พ.ศ. 2535 จำนวนประชากรในวัยแรงงานของประเทศไทยจะเพิ่มขึ้นเกือบ 2 เท่า (32.7 ล้านคน) ซึ่งรัฐบาลจะต้องเตรียมจัดหางานใหม่ให้กับประชากรที่เพิ่มไว้แต่เนิ่น ๆ เพราะเมื่อปี 2513 ประเทศไทยมีผู้ตกงานว่างงาน และมีการทำงานไม่ไถ่เต็มที่อยู่มาก จำนวนมาก ดังนั้น วิกฤตดังกล่าวจึงเป็นปัญหาใหญ่ประการหนึ่งที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบันนี้

การพัฒนาสาธารณสุข

การพัฒนาทางสาธารณสุขก็เช่นเดียวกับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจที่ว่าเป็นองค์พัฒนาให้ทันกับจำนวนประชากรที่เพิ่มสูงขึ้น การพัฒนาทางสาธารณสุขก็เกี่ยวข้องกับการเพิ่มของประชากรก็เช่น

สถานการณ์และการสาธารณสุข การแพทย์และสาธารณสุขมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ก็จะได้เห็นได้จากกรณีที่นักประชากรศาสตร์ ใ้คนำเอาอัตราการตายของทารกมาไว้เป็นกรณีอย่างหนึ่ง สำหรับชี้ให้เห็นถึงระดับการพัฒนาเศรษฐกิจและสวัสดิการทางการแพทย์ของประเทศ หากการพัฒนาการด้านสุขภาพและปริมาณของบุคลากรด้านการแพทย์และสาธารณสุขไม่ทันหรือไม่เพียงพอกับจำนวนของประชากรที่เพิ่มมากขึ้นก็จะทำให้การอนามัยและโภชนาการของประชาชนต่ำ อัตราการตายของเด็กทารก และมารดาจะอยู่ในระดับสูง ซึ่งแสดงถึงการไม่พัฒนาของประเทศ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาทางคุณภาพและปริมาณของบุคลากรด้านการแพทย์และสาธารณสุข ตลอดจนการขยายหน่วยบริการทางการแพทย์ เช่น โรงพยาบาล สถานีอนามัย นอกจากนี้จะต้องหาวิธีการกระจายบุคลากรเหล่านั้นไปสู่ส่วนต่าง ๆ ของประเทศอย่างทั่วถึง

สถานการณ์ศึกษา การเพิ่มประชากรอย่างรวดเร็ว มีผลกระทบต่อการพัฒนาทางการศึกษา โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศกึ่งพัฒนาที่ไม่มีงบประมาณเพียงพอที่จะจัดหาโรงเรียนและเพิ่มครูที่มีคุณภาพให้แก่สมาชิกใหม่ที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วได้ทัน ซึ่งประเทศไทยก็กำลังประสบปัญหา

นี้อยู่ จากสถิติพบว่าประชากรไทยส่วนใหญ่จบการศึกษาแค่ระดับประถม 4 เท่านั้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง ประมาณร้อยละ 90 ของผู้ที่อยู่ในวัยแรงงานมีความรู้ไม่เกินระดับประถมศึกษาเท่านั้น¹ เมื่อประชากรไทยในวัยแรงงานมีคุณภาพทางด้านความรู้และทักษะในระดับที่ต่ำมากเช่นนี้ ก็เป็นการยากสำหรับการจะใช้แรงงานและมันสมองจากบุคคลเหล่านั้นมาช่วยสร้างสรรค์ให้ประเทศไทย ยิ่งอัตราเพิ่มประชากรยังคงอยู่ในระดับสูงอยู่แล้ว รัฐบาลจึงจะประสบปัญหาในการพัฒนาการศึกษามากยิ่งขึ้นอีก

งานสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร การเพิ่มประชากรก่อให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่สำคัญคือ ปัญหาสีน้ำเขียวเป็นพิษ ซึ่งมีผลทำให้เกิดความเจ็บป่วยได้

สำหรับประเทศไทยโดยเฉพาะในกรุงเทพมหานคร ได้มีปัญหาลักษณะนี้เกี่ยวกับเรื่องความสกปรก กล่าวคือในปี พ.ศ. 2519 มีความสกปรกเป็นอันดับ 6 ของโลก² นอกจากนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับอากาศเป็นพิษ อันเนื่องมาจากความแออัดของจำนวนประชากรอีกด้วย

งานการเพิ่มรายได้ รายได้ตกต่ำเป็นกรณีหนึ่งที่ได้เห็นสภาพเศรษฐกิจฝืดบอด ๆ ของชุมชนหรือประเทศ ในกรณีของประเทศไทย แรงงานส่วนมากอยู่ในการเกษตร เครื่องมือเครื่องใช้ไม่มีประสิทธิภาพ มีระดับการศึกษาต่ำทำให้คุณภาพแรงงานอยู่ในระดับต่ำ มีการว่างงานตามฤดูกาล ผลผลิตทางการเกษตรของไทยต่ำมาก ประกอบกับการเพิ่มประชากรอยู่ในระดับสูง ทำให้รายได้โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ มีความเหลื่อมล้ำของรายได้ทั้งชนบทในเมืองและระหว่างภาค ผลที่ตามมาก็คือ ขาดการออมทรัพย์ และการลงทุนอยู่ในระดับต่ำ

¹ วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ - เพ็ญพร ชิวสวัสดิ์, "การเพิ่มประชากรและผลที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม," วารสารอนามัยกรอวภวั 3 (พฤษภาคม 2516): 5 - 14.

² สุกัตรา ลุภาพ, ปัญหาสังคมล้นเกินไขเพิ่มเติมครั้งที่ 4, (พระนคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2523), หน้า 217.

ปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัยและการขยายตัวของเมือง การเพิ่มประชากรอย่างรวดเร็วก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการเพิ่มจำนวนยานยนต์บนถนนอย่างเต็มไปดั่งที่เคยเกิดขึ้น การวางผังเมืองไม่ทันการณ์ไว้ สำหรับการขยายตัวอย่างรวดเร็วของประชากรแล้ว จะมีผลให้เกิดแหล่งเสื่อมโทรมได้ นอกจากนี้ผลของการเพิ่มที่อยู่อาศัยอย่างรวดเร็วของชุมชนเมือง ก็จะมีผลทำให้เกิดแหล่งเสื่อมโทรมได้เช่นกัน เพราะการแออัดยัดเยียดของผู้ที่อยู่อาศัยจากชนบทเข้ามาทำงานทำในเมือง อย่างเช่นที่เกิดขึ้นในกรุงเทพมหานคร

ปัญหาเรื่องสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ การเพิ่มประชากรมีผลทำให้ต้องทำการหักล้างทางพงเพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัยและประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม ผลก็คือทำให้บรรยากาศตามธรรมชาติสูญเสียไปเรื่อย ๆ ตามเขตเมือง นอกจากนี้การเพิ่มประชากรอย่างรวดเร็วทำให้ต้องขยายสถานที่พักผ่อนหย่อนใจให้ไกลออกไปจากตัวเมือง เพราะขาดความเหมาะสมในเรื่องที่ทัศน ทัศน และเสียง และความแออัดของสถานที่ที่ไม่อาจขยายออกไปได้ใกล้ส่วนกับประชากรที่เพิ่มขึ้นมา ผลก็คือ สถานที่พักผ่อนหย่อนใจนั้นจะมีประโยชน์แก่ชนกลุ่มหนึ่งเท่านั้น

ปัญหาทางด้านสวัสดิภาพของประชาชน จากภาพประชาชนอาศัยอยู่รวมกันอย่างแออัดไม่มีระเบียบประกอบกับมลพิษจากสภาพทางเศรษฐกิจ และสังคม มีผลทำให้เกิดปัญหาความยากลำบากทุกชั้นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจและบริการที่รับไม่อาจจัดหาได้ทัน มีความเครียดร่างกายเหนื่อยล้าแก่กัน ได้ก็ยาวใจใจ ของว่างระหว่างวันรวมกับเวลาน การมีบุตรหลานมากขึ้น และความมั่งคั่งได้อักรากคืออาชญากรรมสูงขึ้น ในประเทศไทยอัตราการโจรกรรมและการจี้ชิงทรัพย์มีแนวโน้มสูงขึ้นอยู่ตลอดเวลา¹

กล่าวโดยสรุป อันตรายอันใหญ่หลวงที่ประเทศกำลังพัฒนากำลังเผชิญก็คือ อันตรายที่จะไม่มีอะไรแตกต่างไปจากปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะผลผลิตที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่ได้เพียงจำนวนสมาชิกใหม่ที่เพิ่มมาเพื่อทดแทนจำนวนเดิมที่ตาย ๆ ไข่มากกว่าที่จะไปช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิต

¹ เรื่องเดียวกัน.

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า ปัญหาประชากรเป็นปัญหาหลักที่เชื่อมโยงไปสู่ปัญหาเศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งนี้ ปัญหาประชากรจึงเป็นปัญหาเร่งด่วนที่จำเป็นต้องแก้ไขก่อน ก่อนที่จะไปแก้ปัญหาคืออื่น ๆ การแก้ไขปัญหาประชากรที่มีประสิทธิภาพที่สุดคือ การลดอัตราการเพิ่มของประชากรลงดังที่ในทฤษฎี¹ สรุปไว้ว่า "ปัญหาของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจะแก้ไขได้ง่ายมาก ถ้าอัตราเพิ่มประชากรลดลง"

การลดอัตราการเพิ่มประชากรมีหลายวิธี วิธีหนึ่งที่ใช้ได้ผลอย่างแพร่หลายคือ การวางแผนครอบครัว แต่เนื่องจากการวางแผนครอบครัวเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยอื่น ๆ อีกมากเช่น วัฒนธรรมนิยมประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ บุคคลที่เป็นที่รักและเคารพ ศาสนา การศึกษา ตลอดจนความสับสนในกานการกนาคม ฯลฯ ทั้งนี้ การคำนึงใจยอมรับบริการวางแผนครอบครัวจึงเป็นไปไ้ช้าและยากยิ่งขึ้นตามระดับและประเภทของผู้รับ อย่างไรก็ตาม โครงการสื่อสารหรือโครงการสุขศึกษาจะเป็นส่วนที่ช่วยใหักระบวนการยอมรับประสบผลสำเร็จ และช่วยให้คุณภาพของการตัดสินใจดีขึ้น การเผยแพร่ข่าวสารการวางแผนครอบครัวโดยสื่อไปรษณีย์ก็เป็นวิธีการสื่อสารแบบหนึ่งที่จะช่วยแก้ไขปัญห้อัตราการเพิ่มของประชากรให้ลดลงได้

เหตุผลในการเลือกใช้สื่อไปรษณีย์ในการเผยแพร่ข่าวสารการวางแผนครอบครัว

การเผยแพร่ข่าวสารส่วนใหญให้มีความสำคัญกับสื่อมวลชนอย่างมากเนื่องจากความได้เปรียบในเรื่องจำนวนผู้รับ แต่การที่จะใช้สื่อมวลชนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมนั้น สื่อมวลชนจะต้องมีลักษณะที่สำคัญ 4 ประการดังต่อไปนี้²:

¹ Notestein W. Frank, "Economic Development Would be Simpeified by a drastic reduction of fertility in the less Developed Countries," p. 167.

² เสถียร เขยประทัม, ชุดบรรยายประกอบการสอนวิชาสัมมนาพิเศษศาสตราจารย์พัฒนาการคณะนิเทศศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

1. มีสื่อมวลชนที่เข้าถึงประชาชน
2. สื่อมวลชนนั้นมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
3. เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมนั้นจะต้องก่อให้เกิดความสนใจหรือดึงดูดใจในหมู่นักข่าวสาร
4. เนื้อหาเหล่านั้นจะต้องมีผลหรือมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงความรู้ ทักษะและพฤติกรรมของนักข่าวสาร คือนักข่าวสารจะต้องยอมรับความรู้ใหม่ที่ทันสมัย มีทัศนคติที่เห็นด้วยกับการพัฒนาและปฏิบัติตามการพัฒนานั้นในที่สุด

จุดสำคัญที่สุดก็คือ การยอมรับปฏิบัติตามการพัฒนานั้นเพราะไม่ว่าประชาชนจะเข้าถึงสื่อมวลชน ในสื่อมวลชนมีข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานั้นน่าสนใจดึงดูดประชาชนจนประชาชนยอมเปลี่ยนทัศนคติหรือเรียนรู้ความรู้ใหม่ซึ่งส่งเสริมการพัฒนา แต่ถ้าเขาไม่ปฏิบัติตาม การพัฒนาไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจหรือสังคมก็เกิดขึ้นไม่ได้

ถ้าเรายอมรับว่าจะเสนอข่าวเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม สื่อมวลชนจะต้องมีลักษณะ 4 ประการดังที่กล่าวข้างต้นแล้ว จะเห็นได้ว่าการใช้สื่อมวลชนเพื่อยกระดับประชาชนส่วนที่ล้าหลังหรือด้อยพัฒนาในประเทศไทยได้เกิดขึ้นนั้นประสบความสำเร็จแล้วทั้งในอดีตและปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะสื่อมวลชนเข้าถึงหรือไม่ก็เข้าถึงประชาชนส่วนที่ด้อยพัฒนา และถ้าถึงแม้จะเข้าถึงบ้างสื่อมวลชนก็ไม่ค่อยมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา แม้บางครั้งจะมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบ้าง แต่เนื้อหานั้นไม่ก่อให้เกิดความสนใจหรือดึงดูดใจถึงขั้นที่จะเปลี่ยนแปลงความรู้ ทักษะและในที่สุดพฤติกรรมของประชาชนเหล่านั้นได้

ด้วยเหตุนี้เราจึงควรนำเอาลักษณะที่กว้างและเข้าถึงผู้รับได้คราวละมาก ๆ ดังกล่าวของสื่อมวลชนมาดัดแปลงใช้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยการทำให้สื่อมวลชนมีลักษณะเป็นสื่อมวลชนย่อยลง (มีลักษณะแคบลง) แต่มีลักษณะเป็นส่วนกว้างมากขึ้นและมีราคาถูก สื่อไปรษณีย์ (Direct mail) เป็นสื่อที่มีคุณสมบัติที่เราสามารถนำมาทำให้มีลักษณะดังกล่าวนี้ได้ นอกจากนั้นสื่อไปรษณีย์ยังเป็นสื่อที่บุคคลในท้องถิ่นสามารถผลิตขึ้นได้เองทำให้เนื้อหาข่าวสารนั้นง่ายและตรงกับความต้องการของคนภายในท้องถิ่นนั้น ในแง่การควบคุมข่าวสารที่จะให้แก่ประชาชน สื่อไปรษณีย์ก็สามารถทำได้ดีกว่าสื่อมวลชน

นอกจากนี้ยังมีเหตุผลอื่น ๆ ที่สนับสนุนการนำสื่อไปรษณีย์ไปใช้ในการเผยแพร่ข่าวสาร การวางแผนครอบครัวในสังคมไทย เช่น

1. ระคับการอ่านออกเขียนได้ของประชากรไม่มากนัก แต่แม้จะคำนึงว่าจะอ่านข่าวสารที่ง่าย ๆ และมีประโยชน์ก่อกเขาได้เข้าใจได้
2. ชาวบ้านที่อ่านหนังสือไม่ออก อาจมีคนอื่นในครอบครัวหรือเพื่อนบ้านอ่านให้ฟัง ซึ่งปรากฏการณ์เช่นนี้เป็นปรากฏการณ์ที่น่าสนใจ การอ่านหนังสือไม่ออกอาจไม่ใช่อุปสรรคในการเลือกใช้สื่อสิ่งพิมพ์ การที่คนอื่นอ่านให้ฟังต้องผ่านกระบวนการของการสื่อสารแบบเผชิญหน้า (Face-to-Face Communication) ซึ่งอาจช่วยส่งเสริมข่าวสารในสื่อให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. ข่าวสารในสื่อไปรษณีย์มีลักษณะถาวร อาจนำมาอ่านซ้ำ เก็บไว้ได้นานไม่สลายไปทันทีเหมือนข่าวสารทางโทรทัศน์หรือวิทยุ
4. ในเขตท้องถิ่นที่ประชากรพ่มีการอ่านออกเขียนได้นั้น ส่วนใหญ่ระบบไปรษณีย์มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะส่ง เอกสารสิ่งพิมพ์ให้ถึงผู้รับได้

จากเหตุผลทั้งหมดที่กล่าวมาแล้ว สื่อไปรษณีย์จึง เป็นสื่อที่ควรพิจารณานำมาใช้ในการเผยแพร่ข่าวสารการวางแผนครอบครัว ซึ่งเป็นนวกกรรมอย่างหนึ่งที่การยอมรับหรือปฏิเสธก็มีลักษณะเป็นส่วนตัว

007056

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

การเผยแพร่ข่าวสารเพื่องานนวกกรรมในประเทศคือยพัฒนาส่วนใหญ่มุ่งใช้สื่อมวลชน ซึ่งสามารถเข้าถึงประชาชนได้คราวละมาก ๆ และรวดเร็ว เช่นหนังสือพิมพ์ วิทยุ หรือโทรทัศน์ เป็นส่วคัญ แต่จุดอ่อนของสื่อมวลชนเหล่านี้คือ มีลักษณะกว้าง และทั่วไปเกินกว่าที่จะใช้ในการเผยแพร่การนวกกรรมให้ไคผลดี ข่าวสารที่มีประโยชน์เกี่ยวกับนวกกรรมมักจะถูกกลบโดยข่าวสารที่ไม่เกี่ยวข้องอื่น ๆ จนทำให้ไม่คอยมีใครสนใจ

วิธีการที่น่าจะมีประโยชน์มากที่สุดอย่างหนึ่งคือ ทำให้สื่อมวลชนมีลักษณะแคบลง มีราคาถูกลงและเกี่ยวข้องกับมีความเป็นส่วนตัวและมีลักษณะเป็นท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้มีประสิทธิภาพมาก

ยิ่งขึ้น สื่อไปรษณีย์เป็นสื่อที่สามารถทำให้มีลักษณะดังกล่าวนี้ได้

จากเหตุผลข้างต้นจึงน่าสนใจที่จะนำเอาสื่อไปรษณีย์มาใช้ในการเผยแพร่ข่าวสารการวางแผนครอบครัว ทั้งนี้เพราะการสื่อสารเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวในกลุ่มเป้าหมายที่มีลักษณะเป็นส่วนตัว ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาอิทธิพลของสื่อไปรษณีย์ที่มีต่อการวางแผนครอบครัว โดยตั้งวัตถุประสงค์ในการศึกษาไว้ดังนี้

1. เพื่อทราบว่า วิธีการเผยแพร่ข่าวสารการวางแผนครอบครัวโดยการใช้อินเทอร์เน็ตมีผลต่อการเพิ่มระดับความรู้ การมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ข่าวสาร และระดับความเป็นผู้นำทางความคิดในเรื่องการวางแผนครอบครัวของกลุ่มแม่บ้านที่ได้รับสื่อไปรษณีย์หรือไม่
2. เพื่อทราบถึงความแตกต่างของการเพิ่มระดับความรู้ การมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ข่าวสารและระดับความเป็นผู้นำทางความคิดในเรื่องการวางแผนครอบครัว ระหว่างกลุ่มแม่บ้านที่ไม่ได้รับสื่อไปรษณีย์ และกลุ่มแม่บ้านที่ได้รับสื่อไปรษณีย์

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะพื้นที่เขตสุขาภิบาลอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ทั้งนี้เนื่องจากในพื้นที่ดังกล่าวมีอัตราการเกิดของประชากรสูง อันเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาในระดัจังหวัด¹ ซึ่งทางจังหวัดเองได้พยายามหาวิธีที่จะทำให้ประชาชนได้ตระหนัก เข้าใจและยอมรับการวางแผนครอบครัวไปปฏิบัติ เพื่อให้สภาวะแวดล้อมต่อการพัฒนาของจังหวัดในค่านอื่น ๆ ท่อไป และเนื่องจากประชาชนในเขตดังกล่าวมีระดับการศึกษาที่ใช้ได้ขอสมถวร คือประชากรโดยเฉลี่ยสำเร็จการศึกษาในระดับ ป.1 - ป.4 ประมาณร้อยละ 96² ดังนั้นการใช้อินเทอร์เน็ตจึงน่าจะเหมาะสมในการเผยแพร่ข่าวสารการวางแผนครอบครัว

¹ การปกครองจังหวัดนนทบุรี, แผนก. บรรยายสรุปจังหวัดนนทบุรี (นนทบุรี: สำนักงานแผนกการปกครองจังหวัดนนทบุรี, 2522), หน้า 2.

² เรื่องเดียวกัน.

นียมศัพท์

ในการวิจัยได้กำหนดความหมายของศัพท์ต่าง ๆ ดังนี้

1. สื่อไปรษณีย์ หมายถึง จกหมายที่เจ้าหน้าที่ของ ระบุชื่อที่อยู่ของ แมบ้านกลุ่มทดลองทุกคน พร้อมกับแนบใบปลิวบรรจุข่าวสารการวางแผนครอบครัว ซึ่งพิมพ์ลงบนกระดาษพิมพ์ราคาถูก โดยส่งทางไปรษณีย์

2. แมบ้าน หมายถึง กลุ่มตัวอย่างที่เป็นหญิงที่มีครอบครัวแล้วอยู่ในวัยเจริญพันธุ์ มีอายุระหว่าง 15 - 45 ปี และเป็นหญิงที่ยังอยู่กับสามี และไม่เคยใช้วิธีการวางแผนครอบครัวมาก่อน

3. ระดับความรู้ในเรื่องการวางแผนครอบครัว หมายถึง ระดับถูกหรือผิดในการตอบคำถามเกี่ยวกับเรื่องการวางแผนครอบครัวโดยกำหนดว่าถ้าตอบถูก 1 ข้อได้ 1 คะแนน ถ้าตอบผิดได้ 0

4. ระดับการมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ข่าวสารและการวางแผนครอบครัว หมายถึง ความบ่อยครั้งในการพูดคุยกันต่อ ๆ ไปแบบปากต่อปากในเรื่องการวางแผนครอบครัว

5. ผู้นำทางความคิดในเรื่องการวางแผนครอบครัว หมายถึง ผู้ที่ให้คำปรึกษา หรือให้คำแนะนำแก่ผู้อื่นในเรื่อง เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว

6. ระดับความเห็นผู้นำทางความคิดในเรื่องการวางแผนครอบครัว หมายถึง ความบ่อยครั้งและหรือจำนวนเรื่อง เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวที่ผู้นำทางความคิดได้ให้คำแนะนำ หรือให้คำปรึกษา

ปัญหาวิจัย

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าปัญหาประชากร เป็นปัญหาร้ายแรง เฉพาะหน้าที่ต้องได้รับการแก้ไข โดยรีบด่วน และการเผยแพร่ข่าวสารการวางแผนครอบครัว เป็นวิธีการที่สำคัญประการหนึ่งในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาหารูปแบบในการเผยแพร่ข่าว

สารการวางแผนครอบครัวโดยอาศัยสื่อไปรษณีย์ ซึ่งเป็นรูปแบบที่น่าจะมีประสิทธิภาพที่สุดคืออย่างหนึ่ง โดยตั้งปัญหาในการวิจัยไว้ดังนี้

1. การเผยแพร่ข่าวสารการวางแผนครอบครัวโดยสื่อไปรษณีย์ สามารถเพิ่มระดับความรู้ในเรื่องการวางแผนครอบครัวของแม่บ้านที่ได้รับสื่อไปรษณีย์หรือไม่
2. มีความแตกต่างกันหรือไม่ ในการเพิ่มระดับความรู้ในเรื่องการวางแผนครอบครัวระหว่างกลุ่มแม่บ้านที่ได้รับสื่อไปรษณีย์ และกลุ่มแม่บ้านที่ไม่ได้รับสื่อไปรษณีย์
3. การเผยแพร่ข่าวสารการวางแผนครอบครัวโดยสื่อไปรษณีย์ สามารถเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ข่าวสารการวางแผนครอบครัวของแม่บ้านที่ได้รับสื่อไปรษณีย์หรือไม่
4. มีความแตกต่างกันหรือไม่ ในการเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ข่าวสารการวางแผนครอบครัวระหว่างกลุ่มแม่บ้านที่ได้รับสื่อไปรษณีย์และกลุ่มแม่บ้านที่ไม่ได้รับสื่อไปรษณีย์
5. การเผยแพร่ข่าวสารการวางแผนครอบครัวโดยสื่อไปรษณีย์สามารถเพิ่มระดับการเป็นผู้นำทางความคิดในเรื่องการวางแผนครอบครัวของกลุ่มแม่บ้านที่ได้รับสื่อไปรษณีย์หรือไม่
6. มีความแตกต่างกันหรือไม่ ในการเพิ่มระดับการเป็นผู้นำทางความคิดในเรื่องการวางแผนครอบครัว ระหว่างกลุ่มแม่บ้านที่ได้รับสื่อไปรษณีย์ และกลุ่มแม่บ้านที่ไม่ได้รับสื่อไปรษณีย์

สมมุติฐาน

1. เรื่อง ระดับความรู้ เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว
 - 1.1 ก่อนการส่งสื่อไปรษณีย์ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติใน ระดับความรู้เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวระหว่างกลุ่มแม่บ้านที่ได้รับสื่อไปรษณีย์ และกลุ่มแม่บ้านที่ไม่ได้รับสื่อไปรษณีย์
 - 1.2 ในกลุ่มแม่บ้านที่ไม่ได้รับสื่อไปรษณีย์จะไม่มี ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในการเพิ่มระดับความรู้ เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวระหว่าง ก่อนและหลังการส่งสื่อไปรษณีย์

- 1.3 ในกลุ่มแม่บ้านที่ได้รับสื่อไปรษณีย์จะมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในการเพิ่มระดับความรู้เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวระหว่างก่อนและหลังการส่งสื่อไปรษณีย์
- 1.4 หลังการส่งสื่อไปรษณีย์มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในการเพิ่มระดับความรู้เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวระหว่างแม่บ้านกลุ่มที่ไม่ได้รับสื่อไปรษณีย์ และกลุ่มแม่บ้านที่ได้รับสื่อไปรษณีย์
2. เรื่องการมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ข่าวสารการวางแผนครอบครัว
 - 2.1 ก่อนการส่งสื่อไปรษณีย์ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระหว่างการมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ข่าวสารการวางแผนครอบครัวระหว่างกลุ่มแม่บ้านที่ได้รับสื่อไปรษณีย์ และกลุ่มแม่บ้านที่ไม่ได้รับสื่อไปรษณีย์
 - 2.2 ในกลุ่มแม่บ้านที่ไม่ได้รับสื่อไปรษณีย์จะไม่มี ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในการเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ข่าวสารการวางแผนครอบครัวระหว่างก่อนและหลังการส่งสื่อไปรษณีย์
 - 2.3 ในกลุ่มแม่บ้านที่ได้รับสื่อไปรษณีย์จะมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในการเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ข่าวสารการวางแผนครอบครัวระหว่างก่อนและหลังการส่งสื่อไปรษณีย์
 - 2.4 หลังการส่งสื่อไปรษณีย์ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในการเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ข่าวสารการวางแผนครอบครัวระหว่างแม่บ้านกลุ่มที่ไม่ได้รับสื่อไปรษณีย์ และกลุ่มแม่บ้านที่ได้รับสื่อไปรษณีย์
3. เรื่องระดับความเป็นผู้นำทางความคิด
 - 3.1 ก่อนการส่งสื่อไปรษณีย์ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติใน ระดับความเป็นผู้นำทางความคิดในเรื่องการวางแผนครอบครัวระหว่างกลุ่มแม่บ้านที่ไม่ได้รับสื่อไปรษณีย์ และกลุ่มแม่บ้านที่ได้รับสื่อไปรษณีย์

- 3.2 ในกลุ่มแมบ้านที่ไม่ได้รับสื่อไปรษณีย์จะไม่มี ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในการเพิ่มระดับความเป็นผู้นำทางความคิดในเรื่องการวางแผนครอบครัวระหว่างก่อนและหลังการส่งสื่อไปรษณีย์
- 3.3 ในกลุ่มแมบ้านที่ได้รับสื่อไปรษณีย์จะมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในการเพิ่มระดับความเป็นผู้นำทางความคิดในเรื่องการวางแผนครอบครัวระหว่างก่อนและหลังการส่งสื่อไปรษณีย์
- 3.4 หลังการส่งสื่อไปรษณีย์ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในการเพิ่มระดับความเป็นผู้นำทางความคิดในเรื่องการวางแผนครอบครัวระหว่างแมบ้านกลุ่มที่ไม่ได้รับสื่อไปรษณีย์ และกลุ่มแมบ้านที่ได้รับสื่อไปรษณีย์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย